

Ukázka aktivit pro práci s literárním textem

Toto je ukázka dvou aktivit, které lze použít při práci v hodině tam, kde chceme dát studentům nebo žákům příležitost propojit čtený příběh s jejich vlastním životem. Pomáhá žákům prožít, že i povinná četba může být relevantní pro jejich každodenní život.

V aktivitách žáci/studenti trénují několik dovedností a ctností: umět vyjádřit myšlenku, propojovat oddělené “systémy” (fiktivní příběh a reálný život), kritické myšlení, otevřenost, empatii, upřímnost, naslouchání a respektující komunikaci.

Žalobce a obhájce

Aktivita je vhodná pro uvažování o literárních postavách, u kterých vidíme smíšené motivy jednání nebo smíšené charakterové vlastnosti. Naopak není vhodná pro uvažování o jednoznačně kladných hrdinech, jako je Mirek Dušín. Práce probíhá ve dvojicích, ale může probíhat i v menších skupinkách.

Studenti/žáci přečetli zadaný literární text. Ve dvojicích dostanou následující zadání:

Jeden z vás je žalobce a jeden obhájce dané postavy. Máte minutu na přípravu. Žalobce promýšlí co nejvíc negativních komentářů, které by o postavě mohl říct, a jak by je mohl zdůvodnit, obhájce hledá co nejvíc pozitivních hodnocení a zdůvodní je. Potom přednese svou řeč žalobce a obhájce si píše poznámky. Pak mluví obhájce a žalobce si zapisuje.

Je ideální, pokud je v přečteném textu několik postav, o kterých se dá takto diskutovat. Potom může každá dvojice shrnout kladné a záporné hodnocení své postavy pro ostatní ve skupině.

Tuto aktivitu je možné obměnit pro práci s celou skupinou. Žalobce a obhájce mluví veřejně před skupinou a ostatní ve skupině mohou vyjádřit, jestli by se přiklonili spíše na stranu žalobce nebo na stranu obhájce – například hlasováním pomocí kartiček nebo hlasovátka, případně i jen zvednutím ruky, nebo ještě lépe postojovou osou.

Hod' svůj názor

Aktivita je vhodná pro uvažování o literární postavě, která se v příběhu ocitla ve vyhocené situaci, např. řeší morální dilema, rozhoduje se v nebezpečí nebo v konfliktních vztazích apod.

Studenti/žáci přečetli zadaný literární text. Dostanou následující zadání:

Vezměte si papír a tužku. Papír nepodepisujte. Každý z vás na něj přepíše následující věty (*učitel je píše na tabuli*) a sám je dokončí:

Myslím, že *postava* neměla ... (*udělat, říct apod.*)

Myslím, že *postava* měla ... (*udělat, říct apod.*)

Myslím, že *postava* se zachovala zrale, když

Poslední výrok je možné upravit podle situace v daném textu, např. “se zachovala čestně/statečně/zodpovědně/zbaběle/sobecky” apod. Důležité je použít výraz, který vyjadřuje konkrétní charakterovou vlastnost – nepoužívejte obecnou formulaci jako “se zachovala správně/nesprávně”.

Studenti/žáci mají časový limit (několik minut, podle odhadu učitele pro konkrétní skupinu) na to, aby věty na papíře dokončili. Po vypršení limitu dostanou následující pokyn:

Vezměte si papír do ruky, zvedněte se ze židle a vytvořte dvě skupiny, které budou stát proti sobě, každá na opačném konci místnosti. Až budete všichni na místě, zmačkejte svůj papír do koule a na povel učitele každý svou kouli hodte k protější skupině. Potom si každý najde jednu kouli, která přistála na vaší straně místnosti, a přečtete si, co je na papíře napsáno.

Učitel potom určí několik žáků, kteří skupině přečtou první výrok. Potom určí několik dalších, kteří přečtou druhý, a nakonec několik dalších, kteří přečtou poslední výrok. Každý žák by měl dostat příležitost přečíst větu. Učitel také může po každé části pozvat i další žáky, aby daný výrok přečetli, pokud je na jejich papíře něco, co ještě nezaznělo. Anonymita práce napomáhá tomu, že se ani ostýchavější studenti nemusejí cítit trapně nebo nejistě – nikdo neví, čí výrok se čte. Prvek hravosti a spontaneity může napomoci k tomu, že ve skupině vznikne spontánní debata. Učitel také může zapsat hlavní body ke každému výroku na tabuli.

Na závěr učitel vytvoří prostor pro krátkou reflexi: “A co já? Jak bych se v takové situaci zachoval já?” Žáci dostanou minutu na promyšlení. Své myšlenky si pak můžou krátce zaznamenat na papír nebo si je sdělit ve dvojicích.